

da li su britanci ostrva?

polina mur

Vratila sam se kući za vikend da posetim roditelje u svom rodnom gradu. Bila sam na terapiji* u Los Angelesu jednu godinu i povratak u Englesku na duže je učinio da razmišljam o engleskoj neurozi, ako takva stvar uopšte postoji.

Pošto sam počela terapiju primetila sam kod sebe i kod većine engleskih pacijenata rezervisanost i kontrolu tako tipično englesku da sam tek milijama od svog zavičajja mogla da počnem da procenjujem njihov efekat na moj razvoj. Kada se na ignorisanje, netoleranciju i brutalnost u porodici nadoveže takav isti stav i tretman u društvu uopšte, a u školi naročito, onda je teško razdvojiti te traume. Izgleda da se mnogo ljudi iznutra oseća kao ostrvo na čijem smo tlu rođeni. Ljudi se ne dodiruju, ljube, miluju ili grle dok odjednom u pubertetu to ne postane »normalno« i kada se od nas očekuje da sa partnerom suprotnog pola znamo kako da izgradimo zdrav odnos, ispunjen ljubavlju. Na seksualni promiskuitet se gleda sa neodobranjem (iako se o tome nikada ne diskutuje), kao i na homoseksualna osećanja. Postoji vrlo malo ili nimalo pomoći za ljude koji su skrenuli s puta. Posle godina represije iznenada se od nas očekuje da znamo kako da izademo na kraj sa nakupljenim osećanjima sa kojima stupamo u odnose sa drugima. U vreme kada izranjaju stare potrebe u vezi nečeg tako jednostavnog kao što je dodir, mladima je veoma teško da pronađu partnera koji zaista ispunjava njihove potrebe. Razočaranje u život i brak se vidi kroz rastući broj srušenih domova u Engleskoj.

Što se mene tiče, ne mogu da se setim da je bilo ikakve porodične topline sve dok Sju, moja snaha, nije ušla u moj život kada sam imala trinaest godina. Do tada nisam znala šta znači ljubav i ne mogu da se setim da me je neko zagrlio ili utešio kada mi je to bilo potrebno. Moje najveće i najrazornije otkriće kada sam počela terapiju jeste da me roditelji nisu voleli zbog mene same, niti su znali ko sam ja. Postojala sam za njih samo da bih ispunila njihove želje, a oni svakako nikada nisu ispunili moje. Za mene je bilo jednostavno i jasno da su Sjuini roditelji voleli i prihvatili Sju, što je potpuni kontrast običnom pokljupcu u obraz koji moja porodica razmenjuje za Božić.

Kada sam se vratila u Englesku otkrila sam neku novu toplinu prema ljudima koji su ranije bili pažljivi prema meni. Sem nekoliko bliskih prijatelja, pronašla sam, nažalost, da većina ljudi oko sebe ima auru »*Molim vas, ne dodirujte me, ne bih znao šta da radim.*« Želela bih da ih zagrlim za dobrodošlicu, ali osećam a bi se većina ljudi sedila ili zbunila. Izgleda da su razmena poklona ili pripitost dovoljno dobro opravdanje za ovlašni dodir. Ne mogu na brzinu da dobijem ono što mi je potrebno; posle toliko mnogo godina lišavanja potrebno mi je vreme da se izlečim, potrebne su mi suze, poštenje i stvarna razmena osećanja pre nego što stvarno mogu da postanem bliska sa svojim prijateljima. Neću da kažem da prijatelji mogu ili treba da mi zamene roditelje, ali u najmanju ruku oni mogu da doprinesu stvaranju okoline koja će mi omogućiti da osetim gubitak. Sada mi je potrebno da moji prijatelji budu mnogo otvoreniji, a posebno mi treba sloboda da izrazim svoja osećanja, dobra i loša.

Nije samo sa prijateljima teško biti stvaran — mislim da na ovom ostrvu to počinje sa porodicom, prenosi se kroz školu sve do naših poslova i restorana, gde je poštovanje svakodnevnog porcija. Ružne scene i iznošenje prljavog rublja izbegavaju se po svaku cenu. Batine i psihičko povredavanje izvode se iza zatvorenih vrata i čvrsto zamandaljenih prozora. Odjeci pretnji »Čekaj samo dok se otac vrati kući« ili »Prestani da plačeš ili ću stvarno da ti dam razlog za plakanje« mogu se čuti kroz zidove,

u svakoj samousluzi i u situacijama kada se majka i dete svadaju. Znam da govorim većinom na osnovu sopstvenih osećanja. Želim da se oslobodim svakog »Ne« koje sam čula u životu, da se oslobodim osećanja da će me prihvatiti samo ako se sasvim promenim, dok od mene ništa ne ostane.

Znam da su najveći strahovi počeli u mojoj porodici, a sada je preostalo samo osećanje gadenja u vezi svega toga. »*Kakva pustoš*«, kako je pisao Jan Djuri u vreme nastanka britanskog panka. Nije ni čudo da britanska pop scena ima *hard core* povredeni i ljutih ljudi koji su izabrali muziku kao način oslobađanja prekomernog besa iz sebe. Eksplozija panka 1976. godine je omogućila mnogim mladim ljudima da se identifikuju sa običnim osećanjima, mada nerazrešenim, ali bar iznetim na videlo gde ta osećanja i pripadaju. Interesantno je da je

najprodavaniji engleski pank imao malo uspeha na stranom tržištu.

Novi engleski pacijenti u institutu mi često izgledaju polumrtvi, uplašeni i vrlo tužni. Po povratku u Englesku ono što dobijem od »normalnih« ljudi je krajnji strah od pokazivanja bilo kakvih emocija, od otvaranja pred svojom decom i tako dalje — jednostavno strah od toga da se bude svoj. Strah od toga da bude ismejan ili da postane meta oštrog sarkazma jeste nešto što je kod dobro ucaurenog Engleza uvek prisutno. Mi koristimo sarkazam kao sredstvo da ubijemo spontanost i otvorenost u drugima; to jest kao način da sebe i druge sprečimo da osećaju.

Mislim da većina nas ima neko osećanje izolovanosti i straha, potrebno nam je tako mnogo, a nismo sposobni da to tražimo. Za veliku većinu dece, iz koje god društvene klase da dolaze, odgovor na bilo koji njihov zahtev je »ne«. Polako gubimo spontanost koja je bila naše pravo po rođenju, ali nam se od rođenja poriče. Da li smo ponosni što smo Britanci ili smo previše uplašeni da budemo bilo šta drugo?

S engleskog: Nataša Vučković
stručni redaktor: Marjan Tošić

(«The Primal Institute Newsletter», svezak IV, broj 7, 1982, Los Angeles)

* Primalnoj terapiji, prim. prev.

kulturološki aspekt neuroze: italijanska perspektiva

rita kortini

Uredništvo biltena je nedavno pozvalo pacijente *Primalnog instituta* da govore o svom ličnom iskustvu u određenoj kulturi u vreme formiranja njihove ličnosti. Opisacu u ovom članku neke aspekte života u Italiji koji su bili izrazito važni za mene i uticali na mene na različite načine. Većina njih je mešavina porodičnih i socio-kulturoloških uticaja, ali sam pokušala da u opisu odvojim njihovo poreklo. Iako su iskustva koja opisujem lično moja, verujem da tu postoje neki aspekti koji se, uopšteno govoreći, odnose na ceo italijanski narod.

OSEĆAJ OPASNOSTI

Za vreme drugog svetskog rata moji roditelji su delovali u pokretu otpora protiv Nemaca u Rimu i ubrzo su se upustili u velike lične rizike. Posle rata su se mnoge od njihovih želja za građenjem boljeg, humanijeg društva razbile u paramparčad i oni su postali veoma gorki i pesimistični u pogledu budućnosti.

Isto u to vreme toga nisam bila svesna, zaostajanje rata je izvršilo veliki uticaj na moj život. Kada sam bila mala (rodila sam se odmah posle rata), moji roditelji su se ponašali kao da ih još uvek gone i kao da je ceo svet protiv njih. Mene, mog brata i sestru su naučili da branimo ideje naših roditelja (kao komunista i nevernika) po svaku cenu. Za moje roditelje je to bilo pitanje časti boriti se za ta verovanja; za mene je to bio neki način zadobijanja roditeljske ljubavi. Čak i u osnovnoj školi sam se angažovala u krajnje iscrpljujućim prepirkama sa sveštenikom i mojim školskim drugovima i prijateljima da bi odbranila mišljenje mojih roditelja. A zaista nisam želela da tražim nevolje. Osećala sam se obaveznom da pokazujem svoja anti-katolička i socijalna uverenja u svakoj situaciji i čineći to počela sam da verujem da sam ja nešto posebno i drugačije i »bolje« nego bilo ko drugi i to me je strahovito izolovalo od druge dece.

Na mnogo načina je moj život kod kuće bio produžetak ratnih godina. U majčinoj konver-

zaciji glavne teme su bile rat, priče o gladi, skrivanju i najčudnijim bekstvima. Moj brat je dobio ime po jednom prijatelju koji je umro pod nacističkom torturom i čija fotografija još uvek stoji u dnevnoj sobi. Mnogo godina je rat bio aktuelna stvarnost, pretnja nečega što je moglo ponovo doći i što nije izašlo iz misli mojih roditelja. To je i bio razlog zašto su me time stalno obasipali.

Na osećaj nestabilnosti, stvorenog strahovi- ma i opsesijama mojih roditelja nadovezala se realnost italijanskog društva gde su poslovi nestalni i teško se dobijaju, plate niske a cene visoke, vlada i socijalne strukture veoma korumpirane. Veoma se često ispoljava nepoverenje u glavne socijalne institucije i postoji rašireni pesimizam u vezi budućnosti. Ovo osećanje je dobro prikazao Felini u svom filmu »*Proba orkestra: Pad zapada u C duru*«. Raširio se osećaj propasti. Otac mi je nekada govorio kako će ekonomska i socijalna situacija biti sve gora i gora, vodeći u masovnu nezaposlenost i glad, a koristio je ovaj argument da bi me naterao da »*brzo pronađem neki posao pre nego što bude prekasno*«.

Sav ova metež je imao duboki uticaj na mene: bojim se nesigurnosti, upadanja u situacije koje nisu bezbedne, eksperimentisanja sa svojim osećanjima i onim što volim i što ne volim. Tek nedavno sam skupila hrabrost i napustila siguran posao koji mi se nije sviđao, čak i pre nego što sam našla drugi. To je u meni pobudilo osećanja nesigurnosti i straha. Sada sam pronašla posao u kome mnogo više uživam, što je učinilo da osetim da, posle svega, ovaj svet i nije tako opasan. Da nisam bila na terapiji ovo ne bih mogla da uradim.

Deo moje nesigurnosti potiče od mojih roditelja. Njihov strah i odbrambeni stav su za mene bili zastrašujuće iskustvo: ako su oni tako uplašeni, ko će meni pomoći i ko će se o meni brinuti? Mada dobrim delom moj strah potiče od šire društvene situacije, italijanske nesigurne i nestabilne stvarnosti.

ZAJEDNICA

Italijanska kultura ipak ima mnoštvo kompenzacija koje se mogu ilustrirati društvenim životom na jugu (niže od Rima). Ovde je industrijalizacija znatno manje napredovala nego na severu i ekonomija se donedavno uglavnom zasnivala na poljoprivredi i zanatstvu.

Mislím da su topla klima i seoska ekonomija snažno uticali na način na koji ljudi izražavaju sebe. Ljudi više vremena provode napolju i izražajni su i emocionalno i fizički. Novac ima sasvim drugačije značenje za sitne zemljoradnike i zanatlije nego za radnike u gradu; mnogo su važniji gostoljubivost i hrana.

Ja sam neposredno iskusila ovu gostoljubivost kada sam imala devet godina. Moj brat, sestra i ja smo proveli leto u jednom selu na jugu, u gostima kod žene koja je radila za našu porodicu. To leto u vrlo malom selu, koje čak nije imalo ni asfaltirane puteve, bilo je snažno novo iskustvo za mene. Marijanina porodica je živela u velikoj kući prepunoj ljudi — tamo je živelo toliko mnogo rođaka da se nije moglo znati ko je kome rod. Imali su mnogo zajedničkih aktivnosti i to mi je stvorilo utisak velike porodice. Ujutro je skoro svako odlazio u polja i često smo išli svi zajedno, sedeći na teretnim kolima ili šetajući uskim stazama. Mnoge od društvenih aktivnosti su bile lepe i činile su da se osećam dobro. Jedna od njih je bila pravljenje hleba. To je trajalo celog dana i bilo je praćeno zabavom. Postojale su religiozne procesije i okupljanja. U vreme sezone pećanja svi smo se selili na neku plažu i spavali u velikim šatorima.

Sa kulturološke tačke gledišta u Italiji je prihvatljivo imati snažne eksplozije osećanja, posebno ljutnje, sa neznatnim posledicama na međuljudske odnose. Kada sam živela u Napulju bila sam svedok nekoliko svađa među mojim komšijama. Neko bi počeo da vrišti i da se dere na nekog drugog i za kratko vreme bi to postalo stvar cele ulice. Ali posle svađe ti isti ljudi bi bili zajedno kao i ranije.

Za Italijane takode nije neobično da sa svojim bolom izlaze na kraj tako što čine »lude« i neočekivane stvari, pod uslovom da ne ruše pravila tradicije. To je mnogo normalnije nego na primer u Britaniji, gde sam živela neko vreme. Imam starog prijatelja koji kaže da svaki put kada putuje u neko novo mesto, što se često dešava, on postaje lud za tim »da upozna« to mesto. To možda nije neobično, ali je neobično da se on kompletno predaje tom impulsu. U koje god vreme da se pojavi u novom mestu, čak i ako je to u sred noći, on ostavlja sve i krene da ga »upozna«, da oseti neki njegov deo. On zastaje da razgovara sa ljudima, pokušava da osvoji devojke, posećuje glavna svratišta dok ne stekne »osećaj« o tom mestu, onda je zadovoljan jer je postao deo njega i napokon se može odmoriti.

Zajedno sa tom slobodom da se »otkače«, Italijani se trude da budu tolerantni prema ponašanju drugih ljudi. Živela sam deset godina u Napulju, gde je ovakva atmosfera vrlo uočljiva, gde je stav »lako ćemo« skoro pravilo i znam da je to izvršilo uticaj na mene. Ovaj pogled na svet je skoro suprotan od rigidnosti mojih roditelja, gde je samo nekoliko stvari bilo dobro, a sve ostalo loše. Srećom, ova kulturna atmosfera je omećala uticaj mojih roditelja na mene. Terapija mi takode pomaže da se osećam dobro, tako da mogu slobodnije da izrazim svoja prava osećanja prema ljudima.

BITI ŽENA

U Italiji, na jugu više nego na severu, žene imaju »najgoru ulogu«. Njihova podređena uloga je fiksirana i teško je promeniti je. Odnosi između mladića i devojaka, posebno na jugu, su vrlo suzdržani i naporni.

Kada sam imala jedanaest godina moja porodica se preselila na godinu dana u Katanju na Siciliju. Tamo su moju sestru i mene stalno plašili upozorenjima da ne izlazimo same čak ni do obližnje pekare zbog straha od muškara. Muškarci su bili vrlo agresivni. Nisam mogla da odem u školu kratkim autobusom a da mi neko ne preti ili me stvarno zlostavlja. Možda su se stvari danas promenile, ali za mene je, kada sam počinjala da budem žena, to bilo zastrašujuće i ponižavajuće. Osećala sam

da, ako prema nama postoji tako mnogo agresije, to znači da ima nečeg prljavog u tome da budeš žena. Porodična strana ovog problema se sastojala u tome da nisam bila dovoljno bliska sa mojim roditeljima da bih mogla o tome da diskutujem sa njima, a oni nikada nisu pokušali da mi pomognu.

Značenje koje je za mene to imalo jeste da u stvari nisam želela da budem žena, jer je biti žena značilo biti slab i podvrgnut zlostavljanju. To je bio još jedan način da ne budem ono što jesam. Pravila sam se da sam gruba i jaka. Nosila sam odeću koja neće izazivati pažnju ili komplimente, koja će mi omogućiti mirnu večernju šetnju. Sećam se jedne novogodišnje večeri, bilo je vrlo kasno, bila sam toliko uplašena i zauzela tako grub stav da sam svojim držanjem bukvalno uplašila mladića pored ko-

ga sam projurila na putu. Verujem da mnoge žene u Italiji nose u sebi bolna osećanja zato što žive u mačo društvu, mnoge sam upoznala u feminističkom pokretu, gde sam pokušavala da izrazim tu nelagodnost što sam žena.

Nalazim da su moja osećanja o životu u Italiji čvrsto određena mojim tamošnjim porodičnim životom, a ta osećanja se menjaju kada se taj bol u terapiji oseti. U Italiji postoji mnogo toga lepog i mogla bih čak nekada i da odlučim da tamo ponovo živim.

S engleskog prevela: Nataša

Vučković

stručni redaktor: Marjan Tošić

(The Primal Institute Newsletter, maj 1980, svezak II, broj 9, Los Angeles)

ono najgore kod najboljih

(posledice odrastanja u krugu austrijske aristokratije)

viktor ridl

Do dolaska na terapiju nisam ni slutio koliko je na čitavu moju ličnost uticala činjenica da sam rođen u aristokratskoj porodici. Dobar deo mojih problema predstavlja neposrednu posledicu specifičnog ludila koje se može naći u aristokratskom aristokratskom društvu.

Način na koji se ljudi u aristokratskom krugu odnose jedni prema drugima potpuno je drugačiji od svega što sam video. Svi su vrlo hladni, rezervisani i površni u međusobnim kontaktima. Prava osećanja se ne pokazuju; emocije se ispoljavaju na preterani, afektirani, bezlični način, sličan američkim TV šou-programima. Loša osećanja se nikad ne ispoljavaju. Tako postupaju i sa svojom decom. Kao da su aristokrate toliko fine da im ne treba ni ljubav, ni tako mučne, konfuzne stvari kao što su osećanja. Njih zamenjuju kodeksi ponašanja. Loša osećanja se kontrolisano izlivaaju kroz podrugljive primedbe, a dobra u vidu veće ljubaznosti ili dužeg poljupca u ruku. Porodični odnosi su slični diplomatskim.

Žalosno je da mi je jedina prava osećanja u detinjstvu pružila osoba izvan moje porodice i klase: moja dadilja koja me je podigla kao majka. Među aristokratama je uobičajeno i normalno da se roditelji ne brinu o deci već ih prepuštaju dadiljama. Sa dadiljom sam provodio raspuste, išao u šetnje, igrao se. Moja majka je samo fizički bila prisutna; njen glavni zadatak je bio nadgledanje dadilje. Sećam se da me je u najranijem detinjstvu dadilja pokazivala jednom dnevno roditeljima, obično pre spavanja u vreme kada su oni pili koktele. Na tim »šouima« morao sam da se ponašam kao odrastao čovek, da pokazujem koliko sam savladao pravila lepog ponašanja. Budući da sam se više osećao kao kućni ljubimac nego kao dete, nisam nikada mogao razviti neki odnos sa roditeljima. Nikada se nisam osećao kao pravo dete, uvek sam delimično bio odrastao, i zato sam imao mnogo problema u sazrevanju. Takođe sam stekao osećanje da moram da glumim i budem dobar dečak da bih dobio nešto. Takvo vaspitanje mi je donelo mnoge nevolje u izražavanju pravih osećanja, reagovanju na pravi način i iskazivanju ljutnje koja ne postoji u »društvu« u kome su svi ljubazni i zatvoreni.

Možda je najznačajnije u mom vaspitanju bilo to što sam bio dečak. Bio sam prvi dečak nakon tri devojke. Ostvario se san moga oca; rodio se sin i porodično ime se neće ugasiti. Njegovo telo i duh će se nastaviti da žive (kroz njegovo ime). Tako je od samog početka bila određena moja uloga: postaću mladi, uspešni aristokrata. Osećao sam se bezvrednim, jer mi se činilo da se od mene ništa drugo ne očekuje sem da ostvarim očevo san o produžetku porodične loze. Od tada sam osećao pritisak koji

me je terao da živim po merilima moga oca i porodice. Morao sam da savladam sva pravila propisana za aristokratu: da budem uvek ljubazan, da se lepo ponašam, da se družim isključivo sa pripadnicima svoje klase, da dobro predstavljam porodicu i činim da se svi sa mnom ponose. Zatim su na red došle druge stvari: kako se vode glupi, trivijalni razgovori, kako se igra bridž, ide u lov, igra valcer; uz to sam naučio sve o našoj porodičnoj istoriji i tradiciji i tome slično. Tako se moj život sveo na ono »što se ne sme« i ono »što se sme«. Postalo je izuzetno teško saznati šta u stvari ja želim. Nije bilo mesta za običnu zabavu, za lepotu i uživanje.

Život aristokrate je užasno predvidljiv i dosadan. Sve se radi onako kako *treba* da se uradi, kako se oduvek radilo i kako to rade svi ostali. Nema mesta za promene. Moj otac je bio ekspert u tome; mene još uvek drži osećanje da on kontroliše svaki moj postupak. Pre nego donesem neku važnu odluku, duboko u duši ja još uvek razmišljam da li će mu se to dopasti ili ne. A sada uviđam da je posle takvog ispiranja mozga zaista teško saznati vlastite prave želje.

Dobri primeri tog specifičnog aristokratskog ludila su ceremonije. Svako starijoj ženi morao sam da poljubim ruku. To sam znao pre nego što sam prohodao. Najlude je što sam i majci morao da ljubim ruku. Tako su me dobro istrenirali da sam sve do dolaska na Terapiju (Primalnu terapiju, prim. prev.) ljubio majci ruku pri svakom oproštaju. U taj sam poljubac unosio sva svoja osećanja; on je pokazivao koliko je velika bila udaljenost između nas.

Kad napuni dvadeset i prvu godinu mladić od oca dobija zlatan prsten sa porodičnim pečatom. On ne sme da ga skida sa ruke kako bi svi mogli da vide njegovo otmeno poreklo. Za mene je taj prsten bio okov koji me vezuje za roditelje i zato ga nisam nikad nosio. Sve aristokrate osećaju da su drugačiji i posebni ljudi, da su najbolji. Kao dete sam dobro upamtio poruku: ovo smo »MI«, aristokrate, a tamo su »ONI«, ne-aristokrate. »Oni« su inferiorni, glupi, neukusni, prljavi, ružni — jednom rečju, zanemarljivi. Najbolje ih je iskoristiti za sluge ili radnike. To me je duboko impresioniralo. Ja sam običan klinac — ali jedino moja porodica živi u zamku sa slugama, zamku okruženom ogromnim imanjem koje je samo naše i na kome za nas rade ljudi iz sela. Sve to skupa sa očevim pričama stvorilo je u meni osećanje, »Da, mi smo najbolji. Ja sam najbolji.« Od tada me to osećanje nije napustilo; no, poslednjih deset godina pokušavam da ga prikrijem, da ga savladam i razrešim. To osećanje je učinilo da mi je tokom čitavog školovanja bilo nemoguće da se normalno ponašam prema ljudima